

התפקוד קונת היחיד והקבוצה

על עבודותיהם של אריאל אסיאן
ומריון פוקס בגלריית הקיבוץ בתל-אביב

חיים מאור

ציורים דהויים, מטושטשים, על סף העלמות, מקבלים את פניהם של המבקרים בתערוכותיהם של מריון פוקס ואריאל אסיאן המוצגות בגלריית הקיבוץ בתל-אביב, באוצרותה של מלי תמיר.

בשתי התערוכות מתכוננים האמנים בעברם האישי ומאירים באמצעותו את התחושות הקשות של ההווה, הווה שהוא תוצר העבר הזה ושונה ממנו; הווה שהוא המועמד הבא להיות עבר דהוי ומחוק.

מות הקבוצה

המראה הדהוי מאפיין גם את ציוריה של מריון פוקס, המבוסס סים על תצלומים קבוצתיים שונים. מריון פוקס נולדה בצ'ילה והתחנכה על ערכי הצינות הסוציאליסטית, אותם רכשה בתנועת הנוער. לאחר מלחמת ששת הימים עלתה לישראל עם בן זוגה (שהגיע לארץ זמן מה לפניו) ולאחר הכשרה בקיבוץ המעי-פיל, הגיעה לקיבוץ מצר, בו היא חיה ויוצרת עד היום.

לדבריה, סדרת הציורים המוצגת בגלריה החלה מהתכוננות באלבום תצלומים של יהודי-פולין, שצולמו בפעילויות שונות בשנים שלפני השואה. בין התצלומים היא הבחינה בתצלומים קבוצתיים של גרעיני הנוער הציוני. היא הופתעה לגלות שבתצלומים רואים "נוער בריא ושמה, שדומה לתצלומי קבוצת הגרעין שלי בצ'ילה". על פי התצלומים הללו, היא החלה לצייר את הקבוצות הללו, המחייכות למצלמה בשיא תפארתן ופריחתן ואינן מודעות לעתיד המחריר המצפה להן. בהמשך הסדרה, היא ציירה את קבוצות הגרעין וההכשרה שלה ושל בעלה, על פי תצלומים דומים מאירועים שונים, ואת קבוצות העבודה של חבריה לקיבוץ מצר (רפתנים).

בכל הציורים של מריון פוקס שולטים הגוונים הפסטליים הדהויים והאופי הגרעיני-המטושטש. המראה הציורי הזה משרר ללא קושי את התחושה שהכול מתמוסס ומתפרק, שהזיכרון דוהה ו"שכול המצולמים בצילום זה אינם בחיים" (אם לצטט באופן חופשי את דבריו של רולאן בארת בספרו מהשכות על צילום). גם אם ה'מוות' איננו 'פיזי', זהו מוות אידיאולוגי, 'מותה של אידיאולוגיית הקבוצה' ("הרעיון המהפכני של הסוציאליזם לייצר קבוצה שיתופית ושוויונית העלה את ערכה של הקבוצה לרמת היהלום שבכתר ואת האידיאולוגיה הקבוצתית לתביעה ראשונה במעלה", כתבה מלי תמיר, אוצרת התערוכה). מריון פוקס: "הרפתנים שמצוירים בסדרה כבר אינם ברפת של מצר ובמקומם עובדים עכשיו עובדים-זרים, פיליפינים".

מריון פוקס מציינת כי הצילומים שנטלה כמקור לציוריה ממחשישים באופן חזותי ובמדויק את "מושג הקבוצה", את לכידותה או את התפוררותה: בחלק מהם הקבוצה נראית "כמו גוש-אדם מרובע" ובחלק מהם "הגוש מתפורר". לדבריה, אירועי השנתיים האחרונות, פרק הזמן שבו היא עבדה על הסדרה, השפיעו על התפתחות הציורים: "החרדות הקיומיות מפני התפוררות, התפרקות ושואה אפשרית, פיזית או אידיאולוגית, חדרו לתוך הציורים והכול התערבב: קבוצות הנוער הציוני בפולין-ערב-השואה וקבוצות העבודה בקיבוץ מצר נתגלו כדור-מות ודוהות. זיהוי הזמן נטשטש..."